

1. UVOD

Zadnjih godina, sa aktuelizacijom finansijske krize primat u ukupnom procesu upravljanja preduzećem dat je racionalnom upravljanju obrtnim sredstvima i njihovim pojedinačnim oblicima. Takvo upravljanje podrazumijeva da se sa što manjim ulaganjima u ukupna obrtna sredstva, kao i njihove pojedine dijelove, ostvare što bolji ekonomski rezultati, a prije svega ciljana profitabilnost i likvidnost.

Finansijsko upravljanje obrtnim sredstvima kao i njihovim izvorima ima za zadatak, da prevashodno omogući preduzeću da struktuiru optimalan obim neto obrtnih sredstava. Efikasno upravljanje pojedinačnim oblicima obrtnih sredstava (novčana sredstva, kratkoročne plasmane u hartije od vrijednosti, potraživanja od kupaca, zalihe) i kratkoročnih obaveza (kratkoročne obaveze prema dobavljačima, ukalkulisanih obaveza na teret tekućih troškova poslovanja i kratkoročnih kredita) je značajno sa aspekta maksimiziranja profitabilnosti i održavanja tekuće likvidnosti preduzeća.

Radom se želi objasniti međusobna korelacija obrtnih sredstava i kratkoročnih obaveza kroz vrijeme. Shodno tome, potrebno je objasniti pojam neto obrtnih sredstava, analizirati mjerenje i usklađivanje principa profitabilnosti i likvidnosti obrtnih sredstava sa nivoom rizika u poslovanju. Takođe, rad će analizirati problem uticaja različitih kombinacija kratkoročnih i dugoročnih izvora na nivo neto obrtnih sredstava, ako i odabir najpovoljnije strategije finansiranja obrtnih sredstava.

1.1. PREDMET I PROBLEM ISTRAŽIVANJA

Predmet ovog rada jeste da se istraži proces upravljanja obrtnim sredstvima preduzeća koji će rezultirati najvećom ekonomskom efikasnošću poslovanja. U skladu sa tim predmet posmatranja će biti:

- Pojmovno određenje sredstva i obrtnih sredstava,
- Upravljanje obrtnim sredstvima,
- Praktičan primjer upravljanja obrtnim sredstvima u preduzeću „Prima Impex“ Gradiška.

Problem istraživanja je kako kreirati adekvatnu strukturu obrtnih sredstava koja će biti opravdana sa aspekta i likvidnosti i profitabilnosti. Optimalna struktura obrtnih sredstava nije statična kategorija već se mijenja sa internim i eksternim promjenama. Stoga, problem koji će se tretirati u ovom radu kako održati optimalnu strukturu obrtnih sredstava kroz vrijeme.

1.2. HIPOTEZA I POMOĆNE HIPOTEZE

Glavna hipoteza:

- GH: Od odabranog modela optimiziranja zaliha zavisi uspješnost i imovinski položaj preduzeća.

Pomoćne hipoteze

- PH1: Da bi se kvalitetno upravljalo obrtnim sredstvima potrebno je primijeniti sofisticirane metode koje donose preciznije proračune u odnosu na tradicionalne metode.
- PH 2: Održavanjem povoljne strukture obrtnih sredstava povećava se likvidnost preduzeća na kratki rok, a profitabilnost na dugi rok.

1.3. CILJ I SVRHA ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog rada je u velikoj mjeri povezan sa predmetom istraživanja. Cilj je da se analiziraju ključni koraci kod struktuiranja i upravljanja obrtnim sredstvima preduzeća.

Svrha i ciljevi istraživanja su: ispitati potencijalne mogućnosti u optimiziranju obrtnih sredstava, te ukazati na važnost i korist od njihovog optimiziranja u svrhu uspješnijeg poslovanja.

Svrha ovog istraživanja je da se intenzivira pronalaženje adekvatne strukture obrtnih sredstava kroz vrijeme, da se ukaže na značaj menadžmenta u procesu upravljanja obrtnim sredstvima.

U svrhu rješavanja problema istraživanja i dokazivanja glavne i pomoćne hipoteze, u radu je analizirano:

1. Šta su obrtna sredstva?
2. Šta čini strukturu obrtnih sredstava?
3. Koja su obrtna sredstva prioriteta i raspoloživa u BiH?
4. Koje su prednosti, a koji nedostaci upravljanja obrtnim sredstvima?
5. Koji su važni koraci u optimiziranju strukture obrtnih sredstava?
6. Kakvi su raspoloživi kapaciteti preduzeća za adekvatno upravljanje obrtnim sredstvima?
7. Koliko koristi se može polučiti od adekvatnog struktuiranja, i uopšte upravljanja obrtnim sredstvima?
8. Kakva su iskustva preduzeća u struktuiranju obrtnih sredstava?
9. Kakva je regulativa i interna politika upravljanja obrtnim sredstvima?
10. Kakav uticaj ima politika upravljanja obrtnim sredstvima na uspješnost poslovanja i imovinsko stanje preduzeća?
11. Kakav je dostignuti stepen efikasnosti strukture obrtnih sredstava na uspješnost poslovanja?
12. Koji su faktori koji usporavaju efikasno korišćenje obrtnih sredstava, posebno u kriznim uslovima?

1.4. NAUČNE METODE ISTRAŽIVANJA

Kao najpouzdanije metode za ovo istraživanje, korištene su:

- deduktivna metoda je korištena kod opštih teorijskih saznanja o obrtnim sredstvima, mogućim strukturama obrtnih sredstava i načinima upravljanja obrtnim sredstvima,
- induktivna metoda pomoću koje je, na temelju pojedinačnih rezultata istraživanja, vršeno izvođenje zaključaka o uticaju strukture obrtnih sredstava na efikasnost poslovanja, kako bi se dokazale ili opovrgnule postavljene hipoteze,
- metoda analize je korištena u analizi povoljnosti društveno ekonomskog okruženja za adekvatno upravljanje obrtnim sredstvima, te analizi dostignute uspješnosti poslovanja.

Ova metoda je korištena i kod analiziranja iskorištenosti potencijalnih izvora obrtnih sredstava,

- metoda generalizacije je korištena s ciljem predstavljanja iskorištenosti izvora finansiranja obrtnih sredstava u kontekstu opšteg kretanja i trendova ekonomskog razvoja,
- metoda sinteze je korištena u fazi sumiranja teorijskih rezultata istraživanja, kako bi se izdvojeni elementi posmatrali kao dio uzajamno povezane cjeline,
- deskriptivna metoda je korištena u početnoj fazi istraživanja u kojoj se objašnjavaju određeni pojmovi vezani za obrtna sredstva i osnovne odrednice upravljanja obrtnim sredstvima,
- istorijska metoda je korištena prilikom otkrivanja nivoa i faza razvoja izvora finansiranja obrtnih sredstava i njihove iskorištenosti,
- komparativna metoda je korištena u svrhu poređenja ostvarenih poslovnih rezultata kod različite strukture obrtnih sredstava,
- metoda studija slučaja je korištena u zadnjem dijelu, u kojem se izučavaju pojedinačni slučajevi uspješnog upravljanja obrtnim sredstvima.

Master rad će se bazirati na kombinaciji apstraktno-teorijskog pristupa, shodno dostupnoj literaturi.

1.5. OCJENA DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA

Finansijska kriza je uticala na slabljenje boniteta realnog sektora, a time i nametnula potrebu kvalitetnijeg upravljanja obrtnim sredstvima.

Ozbiljnije aktivnosti na usavršavanju metodologije traju od nastanka finansijske krize. Međutim, izraženi rizici poslovanja govore da razvijena metodologija struktuiranja obrtnih sredstava nije adekvatna i ne osigurava potpunu zaštitu od potencijalnih gubitaka. Rad analizira potrebu razvijanja vlastite metodologije upravljanja obrtnim sredstvima primjerene svojim potrebama. Shodno tome, svako istraživanje koje može doprinijeti unapređenju metodologije za adekvatno struktuiranje i upravljanje obrtnim sredstvima je od velike koristi za privredu.

Bibliografske jedinice o navedenoj temi postoje, ali stalna promjena internih i eksternih uslova poslovanja zahtijeva razvijanje više sofisticiranu metodologiju prilagođenu potrebama svakog preduzeća pojedinačno, u čemu se nalazi teorijsko i praktično opravdanje ovakvog istraživanja.

1.6. STRUKTURA RADA

Sa ciljem opravdavanja navedenih hipoteza kao i realizacija cilja istraživanja, ovaj rad je podijeljen na nekoliko dijelova, kako slijedi:

Prvi dio rada, **Uvod**, u kojem se navode polazni elementi istraživanja. U ovom dijelu rada razmatrani su predmet i ciljevi istraživanja, naučne hipoteze koje će se pokušati opravdati te naučne metode koje će se ovom prilikom upotrijebiti.

Drugi dio rada, **Pojam, oblici i struktura obrtnih sredstava u trgovinskom preduzeću**, ukazuje na polazno određenje obrtnih sredstava, odnosno definiše šta se to pod obrtnim sredstvima podrazumjeva. Ukazuje na pojam i ulogu obrtnih sredstava u poslovanju preduzeća. U ovom dijelu se prikazuju i mogući sistemi finansiranja obrtnih sredstava.

Treći dio rada, **Upravljanje obrtnim sredstvima u trgovinskom preduzeću**, definiše i analizira tri kategorije obrtnih sredstava – gotovinu, potraživanja od kupaca i zalihe. Ovdje se pokazuju teorijski koraci upravljanja obrtnim sredstvima. U ovom dijelu rada se ukazuje na sisteme upravljanja pojedinim kategorijama obrtnih sredstava.

Četvrti dio rada, **Upravljanje obrtnim sredstvima na primjeru preduzeća „Prima Impex“ Gradiška**, na praktičnom primjeru posmatranog preduzeća pokazuje sisteme upravljanja obrtnim sredstvima.

Peti dio rada, **Optimiziranje zaliha u trgovinskom preduzeću -najbolje prakse**, analiziraju se vrše proračuni svih kategorija obrtnih sredstava kroz proračun potraživanja od kupaca i obaveza prema dobavljačima, proračun zaliha i proračun gotovine.

Šesti dio rada, **Zaključak**, navodi argumente koji govore u prilog opravdanju navedene hipoteze i pomoćnih hipoteza.

Posljednji dio rada čini popis korištene literature i popis ilustracija.

1.7. NAUČNA I DRUŠTVENA OPRAVDANOST ISTRAŽIVANJA

Naučna i društvena opravdanost istraživanja ovog master rada se ogleda u naučnom pristupu obradi teme i mogućnosti njegove primjene kao originalnog naučnog rada.

Zahtjev za racionalizacijom poslovanja u trgovinskim kompanijama, a posebno za efikasnijim upravljanjem obrtnim sredstvima je toliko ojačao zadnjih godina da su aktivnosti menadžmenta usmjerene ka utvrđivanju kritičnih tačaka koje usporavaju obrt sredstava i tako smanjuju pokazatelje profitabilnosti i likvidnosti.

U takvoj situaciji, logičnim se postavlja pitanje kreiranja i implementacije sveobuhvatnih modela upravljanja obrtnim sredstvima, uz uvažavanje specifičnosti svake kompanije. Provedene analize su pokazale da u strateškim opredjeljenjima trgovinskih kompanija postoje zajednički faktori i determinante čija je spoznaja i analiza iskorištena za kreiranje jedinstvenog modela za upravljanje obrtnim sredstvima trgovinskih preduzeća. Predloženi model ima svoju praktičnu primjenu i zahtijeva prilagođavanje specifičnostima pojedinih preduzeća, odnosno određivanje prioriternih mjera i aktivnosti svakog preduzeća posebno.

Definisanjem ovog modela, stvoren je temelj za kreiranje operativnih akcijskih planova za svaki od segmenata modela, čime bi se optimiziralo upravljanje obrtnim sredstvima.

1.8. OČEKIVANI REZULTATI ISTRAŽIVANJA

U izradi master rada ostvareni su sljedeći rezultati istraživanja:

- Na sistemski način predstavljena je međuzavisnost strategija upravljanja obrtnim sredstvima sa ostvarenim rezultatima trgovinskih preduzeća;
- Naučno su utemeljeni i predstavljeni rezultati istraživanja značaja i važnosti upravljanja obrtnim sredstvima u svrhu postizanja dugoročne konkurentske prednosti trgovinskih preduzeća;
- Kroz analize i istraživanja potvrđene su postavljene hipoteze.

Na naučno utemeljenoj osnovi u master radu ostvareni su sljedeći rezultati istraživanja:

1. Istražena su i na naučnim osnovama predstavljena teorijska saznanja o obrtnim sredstvima, a posebno o načinima upravljanja, te dizajniranju njihove strukture.
2. Objasnjene su i upoređene različite vrste pokazatelja uspješnosti i imovinskog položaja preduzeća.
3. Predložen je konceptijski model za provođenje mjera i aktivnosti na području upravljanja obrtnim sredstvima, a na osnovu najboljih praksi primjerenih savremenim uslovima poslovanja i interakcijama sa okruženjem.
4. Objasnjene su i različite vrste bonitetnih pokazatelja koje primjenjuje preduzeće iz trgovinske djelatnosti s ciljem utvrđivanja zajedničkih elemenata, kao i međusobnih razlika u strategijama upravljanja obrtnim sredstvima.

1.9. OČEKIVANI DOPRINOS NAUCI

Ovaj master rad daje doprinos naučnoj disciplini Poslovne finansije u teorijskom i aplikativnom smislu. Naučni doprinos je u spoznajama o rastućem značaju iznalaženja adekvatne metodologije upravljanja obrtnim sredstvima, kao i važnosti sveobuhvatne analize uticajnih faktora u procesu upravljanja. Izborom pravilne metodologije upravljanja obrtnim sredstvima moguće je ostvariti dugoročnu konkurentsku prednost, što je prioritetni cilj svake kompanije. Master rad je potvrdio osnovnu hipotezu rada da od odabranog modela optimiziranja zaliha zavisi uspješnost i imovinski položaj preduzeća. Ostvareni doprinos nauci se ogleda u činjenici da je naučno dokazano da savremeni oblici upravljanja obrtnim sredstvima predstavljaju važan segment tržišnog pozicioniranja trgovinske kompanije. Na temelju bibliografske građe kreiran je model upravljanja obrtnim sredstvima u trgovinskom preduzeću u kontekstu njegove strateške korelacije sa što boljim bonitetom. Svaki segment modela se može provjeriti kroz praktična iskustva s ciljem određivanja prioriternih mjera i aktivnosti koji su usklađeni sa specifičnostima svake kompanije. Predstavljeni model se može primjeniti i na druge vrste kompanija koje žele izgraditi vlastite strategije na temeljima savremene metodologije upravljanja obrtnim sredstvima.

1.10. PRIMJENA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

Rezultati naučnog istraživanja, koji su prezentovani u ovom master radu, su potvrdili postavljenu glavnu i pomoćne hipoteze.

Kvalitet rada izražen je kroz mogućnost stvarne primjene rezultata istraživanja, kako u teorijskom, tako i u aplikativnom smislu s ciljem da se poveća konkurentnost trgovinskog preduzeća, kao ključnog faktora cjelokupne privrede. Primjena savremenih modela upravljanja obrtnim sredstvima će doprinijeti jačanju trgovinskih kompanija.

Rezultati naučnog istraživanja imaju i praktičnu primjenu. Predstavljanje ključnih determinanti izbora mjera i aktivnosti upravljanja svakim segmentom obrtnih sredstava dostupno je svim trgovinskim preduzećima i teoretičarima koji izučavaju ovu oblast, kao i svima onim koji su vezani za djelatnost trgovine.